

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ημέρα καταδίκης της βίας εναντίον των γυναικών

Δεν υπάρχει στην ιστορία της ανθρωπότητας διαρκέστερη και διαστροφικότερη καθυπόταξη ανθρώπων από αυτή που υπέστησαν οι γυναίκες από τους άντρες. Αρχίζοντας από τον Αριστοτέλη αναρίθμητα ήταν τα μεγάλα πνεύματα που αρνιούνταν σε αυτές την ανθρώπινη αξία. Μέχρι τον 20ό αιώνα, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όλες οι συζητήσεις για την ισότητα θεωρούσαν ως δεδομένο ότι αυτή δεν περιλαμβάνει τις γυναίκες.

Η αντίληψη ότι είναι κατώτερα πλάσματα, φτιαγμένα για να εξυπηρετήσουν την αναπαραγωγή του κόσμου των ανδρών, είχε ως συνέπεια μια τέτοια κακομεταχείριση, βία και εκμετάλλευση, που όμοιά της δεν έχει υποστεί καμία άλλη ομάδα ανθρώπων (ούτε οι μαύροι ούτε η εργατική τάξη, κανείς).

Σε πολλά μέρη του κόσμου ακόμα και σήμερα η ωμή βία εναντίον των γυναικών είναι καθημερινή πρακτική. Στις δικές μας κοινωνίες οι ωμότητες είναι παράνομες. Τα φαινόμενα, όμως, βιασμού, οικογενειακής βίας, σεξουαλικής παρενόχλησης και ποικίλων άλλων προσβολών των γυναικών κάθε άλλο παρά σπάνια είναι.

Ξέρω ότι οι καθιερωμένες ημέρες μνήμης δεν συγκινούν. Σήμερα, όμως, ημέρα κατά της βίας εναντίον των γυναικών, δεν μπορεί παρά να αναλογιζόμαστε με ενοχή τη μεγαλύτερη αδικία που υπήρξε από καταβολής κόσμου, να συμπονούμε τις αμέτρητες γυναίκες θύματα, και να προσπαθούμε να δραματιζόμαστε δικαιοσύνη.

[Σταύρος Τσακουράκης, *Δικαιοσύνη: η ουσία της πολιτικής*, εκδ. Μεταίχμιο, 2019, σ. 202].

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

[Φεμινισμός και Νεοφεμινισμός]

Τον εικοστό πρώτο αιώνα η μάχη της ισότητας μεταξύ των φύλων λαμβάνει νέα χαρακτηριστικά. Ο «νεοφεμινισμός», η «τοξική αρρενωπότητα», η «πατριαρχία», η «ταυτότητα φύλου» είναι όροι που πρωταγωνιστούν στον δημόσιο διάλογο περί της ισότητας των φύλων. Στο πλαίσιο του 2ου Φεστιβάλ Φιλοσοφίας, στο Γαλλικό Ινστιτούτο της Αθήνας, με τίτλο «Μεταμορφώσεις του αρσενικού και του θηλυκού», αναπτύχθηκε ένας ενδιαφέρων διάλογος για το πού βρίσκονται σήμερα οι σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η Μπελίντα Κανόν, συγγραφέας και δόκτωρ Συγκριτικής Λογοτεχνίας, μίλησε στο «Βήμα».

Για την Μπελίντα Κανόν ο νεοφεμινισμός οδηγεί σε σύγκρουση ανδρών και γυναικών, γεγονός καταστροφικό. «Ο κλασικός φεμινισμός του 20ού αιώνα, τον οποίο εξέφρασε η Σιμόν ντε Μπובουάρ, μαχόταν για την ισότητα ανδρών και γυναικών αντιμετωπίζοντάς τους ως άτομα, ως ανθρώπους. Στον 21ο αιώνα, και κυρίως μετά το 2010, βλέπουμε την ανάδειξη του

“φεμινισμού της διαφοροποίησης”, ενός ρεύματος που επιμένει στις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, τις οποίες θεωρεί αγεφύρωτες. Προφανώς και υπάρχουν διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, όμως στις περισσότερες εκφάνσεις της ζωής μας είμαστε άτομα, άνθρωποι που δρούμε: είμαι συγγραφέας, είμαι εκπαιδευτικός, είμαι ορειβάτης, είμαι κηπουρός. Είμαι δηλαδή ένας άνθρωπος που ασχολείται με αυτές τις δραστηριότητες, όχι πρωτίστως μια γυναίκα που ασχολείται με όλα αυτά. Σήμερα, οι νεοφεμινίστριες προτάσσουν διαρκώς ότι οι γυναίκες είναι μια ομάδα θυμάτων, η οποία διατρέχει μονίμως τον κίνδυνο να υποστεί βία κάθε μορφής, όχι διακρίσεις εις βάρος τους αλλά βία, επειδή είναι γυναίκες. Αυτό το νέο ρεύμα εγγράφεται στον δημόσιο διάλογο περί ταυτότητων: είμαι γυναίκα, αυτή είναι η ταυτότητά μου. Και αυτομάτως, είμαι θύμα. Είναι τόσο έντονος αυτός ο διάλογος περί θύματος ώστε ενίοτε το να είσαι θύμα γίνεται εύσημο*, πρόκειται για ιδεολογία που εκφράζεται ως “πάθος για θυματοποίηση”».

Για την Κανόν, αντιθέτως, ο φεμινισμός είναι ένα κίνημα χαρούμενο, «ένα κίνημα που ωθεί τις γυναίκες να αποκτήσουν περισσότερη ισχύ, να διεκδικούν την ισότητα με τους άνδρες. Όταν προτάσσουμε το φύλο ή το χρώμα του δέρματος ως ταυτότητα, επί της ουσίας επιμένουμε σε χαρακτηριστικά μας τα οποία δεν μπορούμε να αλλάξουμε. Οι “κλασικές” φεμινίστριες επιμένουμε στα χαρακτηριστικά που μπορούμε να αλλάξουμε, επιμένουμε στην ελευθερία, στη δυνατότητα να αλλάξουμε τα πράγματα. Αντιθέτως, ο νεοφεμινισμός και οι θεωρίες ταυτότητας φύλου επιμένουν σε ένα είδος ντετερμινισμού**, τον οποίο εμείς επιδιώκουμε να ξεπεράσουμε».

* εύσημο: διάκριση

** ντετερμινισμός: αιτιοκρατία, (στο κείμενο) το φύλο προκαθορίζει τον κοινωνικό ρόλο του ατόμου

[Μαρίλια Παπαθανασίου, εφ. Το Βήμα 28-05-2023].

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

«Μια φοβερή παρηγοριά» (απόσπασμα διηγήματος)

Πριν από τρεις εβδομάδες με σούταραν από τη δουλειά και τώρα οι σταγόνες έσκαγαν με δύναμη στο παρμπρίζ σαν αλεξιπτωτιστές που τους πρόδωσε το αλεξιπτωτό τους.

Παρασκευή απόγευμα, διαδήλωση στα Προπύλαια, η Πανεπιστημίου κλειστή. Μπλοκαρισμένος στο φανάρι του Attica, κοίταξα τον κόσμο στα πεζοδρόμια και στ’ άλλα αυτοκίνητα κι αναρωτιόμουν πώς πέρασε κιάλας η βδομάδα και πώς θα περνούσε εκείνη που ερχόταν, αν θα τα κατάφερνα, από Δευτέρα τουλάχιστον, να φανώ άντρας και να πω την αλήθεια στην Αντριάνα – μα είναι τώρα όνομα αυτό για γυναίκα; –, να φανώ άντρας, να πάψω να κρύβομαι, να τη βάλω να καθίσει απέναντί μου, να την κοιτάξω στα μάτια και να της πω το και το. Γιατί πάνε κιάλας τρεις βδομάδες που με έδιωξαν από τη δουλειά κι ακόμα κρύβομαι, τρεις βδομάδες τώρα φεύγω κάθε πρωί κανονικά από το σπίτι, αλλά δεν πάω στη δουλειά, αφού δεν έχω πια δουλειά, μόνο γυροφέρνω με το Micra ώρες ολόκληρες από τη μια άκρη της Αθήνας στην άλλη κι ακόμα παραπέρα – Λαύριο, Πέραμα, Ραφήνα –, και ξέρω βέβαια πως δεν μπορεί να συνεχιστεί για πολύ ακόμα αυτό. Τι σόι άντρας είναι αυτός που κρύβεται από τη γυναίκα του, που της λέει ψέματα, που αρνείται να αντιμετωπίσει στα ίσα την πραγματικότητα,

να πει πως ό,τι έγινε έγινε και να προχωρήσει παρακάτω – άσε κιόλας που δεν συμφέρει καθόλου αυτή η ιστορία, γιατί ήδη έχω χαλάσει ένα κάρο λεφτά στις βενζίνες.

Κοίταξα τον κόσμο γύρω μου και τα κόκκινα φώτα των αυτοκινήτων που αναβόσβηναν μπροστά μου κι άκουγα τις σφυρίχτρες των τροχονόμων και τις φωνές από τη διαδήλωση στο βάθος. Οι αληθινοί άντρες, οι άντρες οι σωστοί, δεν αναχαράζουν* τα περασμένα, δεν κολλάνε στο παρελθόν. Οι αληθινοί άντρες έχουν κοντή μνήμη και ψηλά ποδιάρια, ξεχνούν και τρέχουν, ξεχνούν και τρέχουν μπροστά. Οι αληθινοί άντρες προχωράνε μπροστά, δεν κάνουν κύκλους. Οι αληθινοί άντρες είναι πραχτικοί, έχουν τετράγωνο μυαλό και τρίγωνη καρδιά. Οι αληθινοί άντρες σκέφτονται πρακτικά, αντιδρούν πρακτικά, πονάνε πρακτικά. Οι αληθινοί άντρες πράττουν πρακτικά. [...]

* αναχαράζουν: σκαλίζουν

[Χρήστος Οικονόμου, *Οι κόρες του Ηφαιστείου. Διηγήματα*, εκδ. Πόλις, 2017, σσ. 163-164].

Θέμα Α

A1 Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 60-70 λέξεων τις απόψεις του συγγραφέα του **Κειμένου 1** για την κοινωνική θέση της γυναίκας.

Μονάδες 20

Θέμα Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση με βάση το περιεχόμενο των αντίστοιχων κειμένων (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. η υποταγή των γυναικών στους άντρες παρουσιάζεται περιστασιακά στην ιστορία της ανθρωπότητας.
	β. το ζήτημα της ισότητας των γυναικών διαχρονικά κυριαρχούσε στις δημόσιες συζητήσεις.
	γ. μέχρι τον 20ό αιώνα ο δημόσιος λόγος δεν αναδείκνυε το ζήτημα της ισότητας των γυναικών.
2. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι η αντίληψη για την κατωτερότητα της γυναίκας	α. είναι ανώδυνη.
	β. αφορά εξίσου και άλλες κοινωνικές ομάδες.
	γ. προκαλεί βίαιες συμπεριφορές.

3. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 η βία στον δυτικό κόσμο	α. απουσιάζει παντελώς.
	β. διώκεται από τον νόμο.
	γ. εκδηλώνεται μόνο ως σεξουαλική παρενόχληση.
4. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας	α. αδιαφορεί για την αξία των ημερών μνήμης.
	β. προτρέπει τον αναγνώστη να αναστοχαστεί.
	γ. απαξιώνει τον προβληματισμό σχετικά με τη βία κατά των γυναικών.
5. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 υποστηρίζεται ότι σήμερα	α. ο νεοφεμινισμός παρουσιάζει τη γυναίκα ως θύμα.
	β. έχουν εξαλειφθεί οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών.
	γ. ο νεοφεμινισμός και ο κλασικός φεμινισμός ταυτίζονται.

Μονάδες 15

- B2.** Στην πρώτη παράγραφο του **Κειμένου 2** («Για την Μπελίντα...θυματοποίηση»), η συνοχή εξασφαλίζεται με τις εξής διαρθρωτικές λέξεις: **Προφανώς, όμως, δηλαδή, επειδή, ώστε**. Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω λέξεις (μονάδες 5), κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν στην κάθε περίπτωση. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

- B3.** α. Πρόθεση του συγγραφέα στην τελευταία παράγραφο του **Κειμένου 1** («Ξέρω...δικαιοσύνη») είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη / την αναγνώστρια για τις αδικίες σε βάρος των γυναικών. Να αναφέρετε δύο (2) διαφορετικές μεταξύ τους γλωσσικές επιλογές / εκφραστικά μέσα με τα οποία υπηρετείται η πρόθεσή του (μονάδες 2) και να εξηγήσετε σύντομα τη λειτουργία καθενός από αυτά. (μονάδες 4)
- β. Η δεύτερη παράγραφος του **Κειμένου 2** («Για την Κανόν...ξεπεράσουμε») οργανώνεται στη βάση της αντίθεσης. Να βρείτε τα δύο μέρη της αντίθεσης (μονάδες 2) και να εξηγήσετε πώς αυτή η επιλογή εξυπηρετεί τον σκοπό της Μπελίντα Κανόν. (μονάδες 2)

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ1. Στο **Κείμενο 3**, να παρουσιάσετε και να ερμηνεύσετε τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο πρωταγωνιστής αξιοποιώντας τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Πώς κρίνετε την αντίδρασή του; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προστασίας των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας, εκφωνείτε ομιλία (350-400 λέξεις) στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου της περιοχής σας.

α) Να αναφέρετε φαινόμενα παραβίασης των δικαιωμάτων της γυναίκας στη σύγχρονη εποχή στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο.

β) εσείς, ως νέα γενιά, μπορείτε να συμβάλλετε έμπρακτα στην επίτευξη της ισότητας των φύλων;

Όποια κι αν είναι η άποψή σας, να την υποστηρίξετε τεκμηριωμένα αξιοποιώντας δημιουργικά και τα κείμενα αναφοράς (Κείμενα 1, 2, 3).

Μονάδες 30